

Державний архів
Миколаївської області

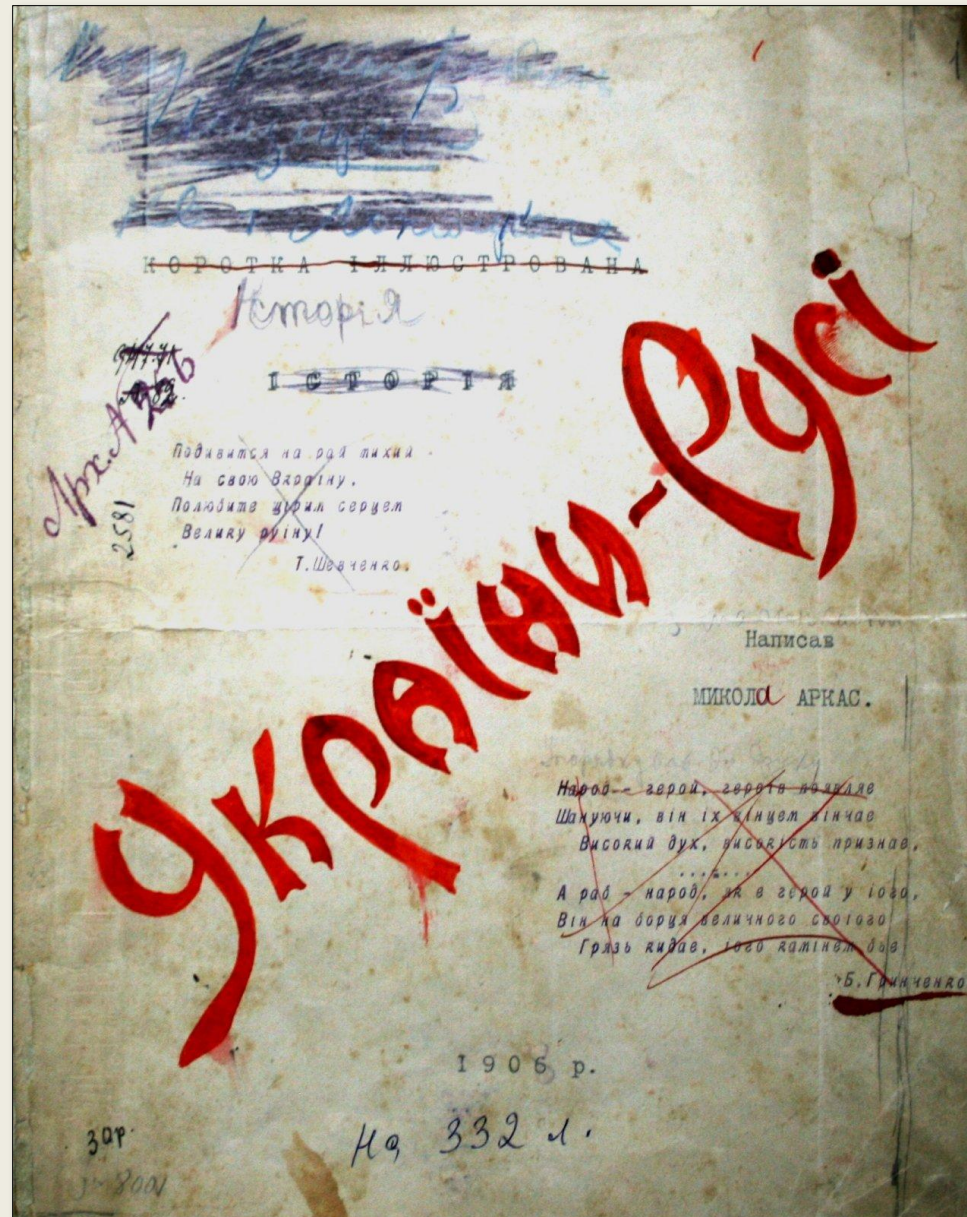
Українське відродження та державотворення у ХХ ст. в документах Державного архіву Миколаївської області

Виставка архівних документів

Микола Миколайович Аркас,
український культурно-освітній діяч,
історик і композитор, автор лібрето
і музики до опери “Катерина”
на сюжет одноіменної поеми Т.Шевченка
(клавір вперше видано у Миколаєві 1897 р.),
автор поеми “Пилип Орлик” (1907 р.),
автор “Історії України-Русі” (1908 р.),
фото, не датовано, ф. 206, оп. 2, спр. 4, арк. 49.

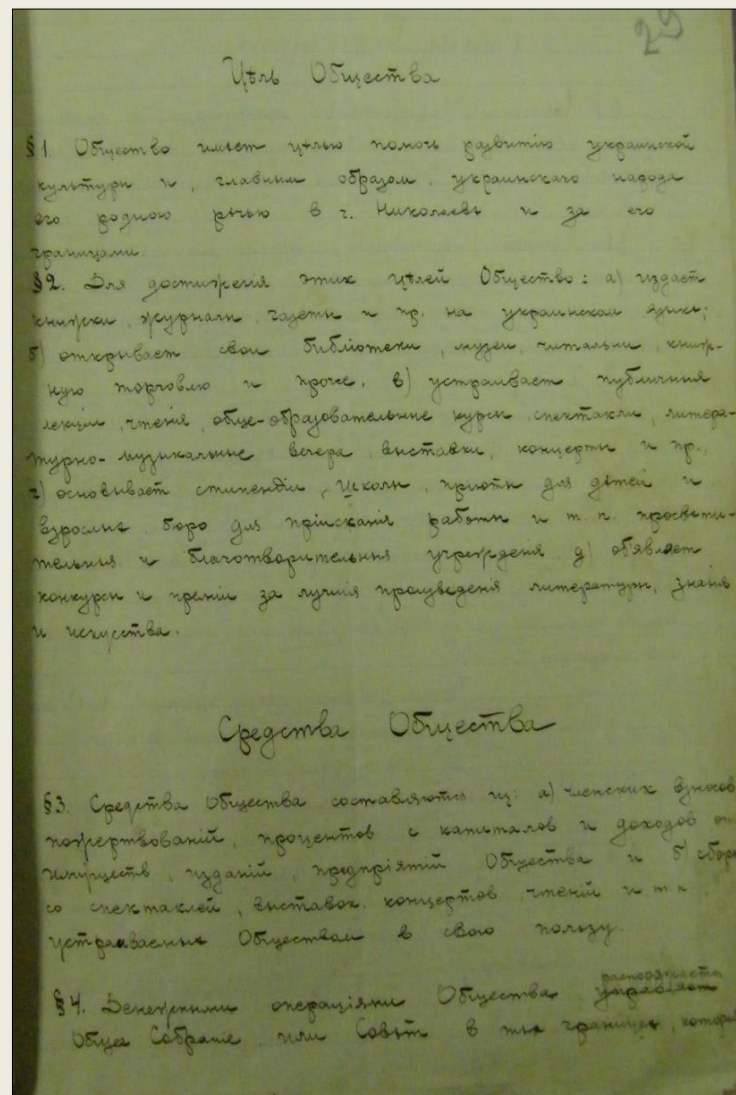
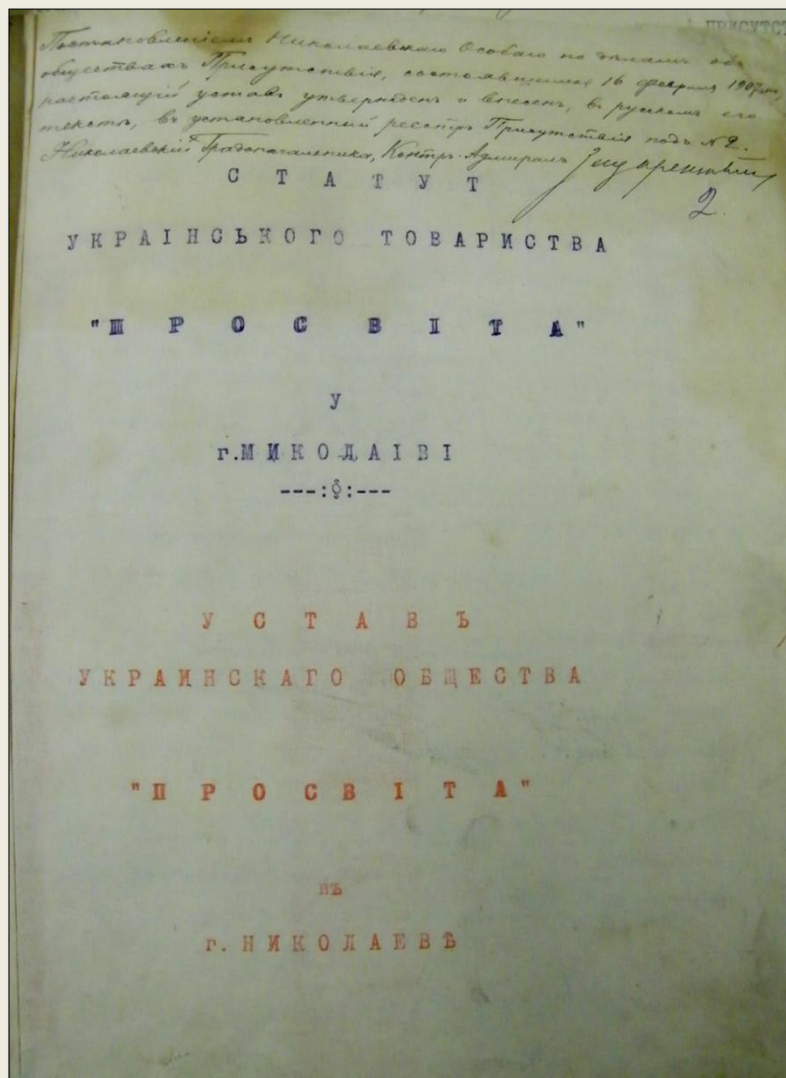
Обкладинка видання М.М.Аркаса «Історія України-Русі», 1906 р.,
оригінал, ф. 468, оп. 1, спр. 1, арк. 1.

„Просвита“. Съ завтрашняго дня въ Николаевѣ начинается функционировать новое общество—украинское товарищество „Просвита“, уставъ какового уже утвержденъ г. градоначальникомъ. Цѣль его симпатична уже потому, что оно ставитъ себѣ задачей распространять просвѣщеніе въ народѣ, и хотя преимущество отдаетъ своему родному языку и національности, но это не должно помѣшать николаевцамъ отнестись къ нему съ сочувствіемъ. Завтра, въ 12 ч. дня, въ залѣ Императорскаго техническаго общества на углу Таврической и Соборной состоится первое общее собраніе учредителей и пріемъ новыхъ членовъ, а также будетъ избрано правленіе. Очень желательно, чтобы руководители новаго общества дали ему должное направленіе и на первыхъ шагахъ поставили на твердую почву. Открытіе общества совпадаетъ съ кануномъ дня смерти безсмертнаго украинскаго поэта Тараса Григорьевича Шевченко.

Група учасників концерту, присвяченого відкриттю
Миколаївського товариства "Просвіта"
(у центрі - М.Аркас), 1907 р.

Стаття у газеті «Николаевская газета» про відкриття
Миколаївського товариства «Просвіта»,
24 лютого 1907 р., ф. 206, оп. 1, спр. 6, арк. 45зв.

Статут Українського товариства "Просвіта" у м. Миколаїв, 1907 р.,
оригінал, ф. 206, оп.1, спр. 6, арк. 2, 29.

Програма 1-ї
Першої вистави Українського Товариства
„Просвіта“ у Миколаїві
присвяченій славетному вояцькобунтовцю поетові
— Тарасові Григоровичеві
Шевченкові
на виставі 46 років з дня його смерті.
18 березня 1907 р.

I.

Реквізит за життя і твори Т. Г. Шевченка.	М. Крешинков.
„Богато порет“ Аполлота на слова Шевченка, муз. М. Мисенка. Мисиний оркестр і оркестран під звуку	Г. Мамілова
Уривок з поеми Шевченка „Во мортвх і живих“	Г. Руденко.
„На що міні горні вост“ св. Шевченка муз. Мисенка	М. Каміртна.
„Гетьмани, гетьмани“ з поеми Шевченка	Новоковський
„Гайдамати“ муз. Мисенка	Г. Мамілов.
„Ой на торі вашинт“ народн. пісн. Мисиний орк.	

II

„Катерина“

оп. М. Фокана з поеми Т. Шевченка
2-га в'їз.

світ слова:	Катерина	М. Каміртна.
	Батько	Р. Вішняковський.
	мати	Г. Крешинкова.
	Андрій	Г. Наумченко.

I

Програма першої вистави Українського товариства «Просвіта» у м. Миколаїв, присвяченої Т. Г. Шевченку, 18 березня 1907 р., оригінал, ф. 206, оп. 1, спр. 7, арк. 1, 1 зв.

ЧЛЕНСЬКИЙ НАУКОВО-ЛІТЕРАТУРНИЙ ВЕЧІР
Українського Товариства
" П Р О С В І Т А "
17-го Січня 1908 року
Курс Історії УКРАЇНИ читатиме д. М. Аркас
Лекція XI
З м і с т

Гетьман Петро Сагайдачний. Загальний огляд на перші часи козачини. Походи у Крим, Трапезонд, Царград, Сагайдачний під мурами Султанської резиденції. Поход Сагайдачного на Москву, узяття Москви козаками, взрив Арбатських воріт. Сагайдачний вертається з походу до Києва і робиться Гетьманом усієї України і Війська Запорізького. Зоснованне Київського Богоявленського Братства. Ієрусалимський патріарх Теофан на Україні. Іов Борецький висвячується на митрополита Київського. Битва під Цецорою. Бойовище під Хотиним. Смерть Сагайдачного.

Гетьман Оліфер Голуб. Домоганне козаків.

Гетьман Емайло

Гетьман Михайло Дорошенко

Гетьман Грицько Чорний

Гетьман Тарас Трясило

Гетьман Тимохвій Орандаренко

Гетьман Андрій Гаврилович

Гетьман Іван Петражицький-Кулага

Гетьман Василь Томиленко

Початок у 7 г. вечора

Програма лекції з історії України, включеної до програми науково-літературного вечора товариства «Просвіта», 17 січня 1908 р., оригінал, ф. 206, оп. 1, спр. 9, арк. 1.

Різними річами:

ДІЯЛЬНІСТЬ ТОВАРИСТВА:

На протязі одчного року були скликані Загальні Збори 1 раз
Збори Ради по 1 Січня..... 37 раз
у 1908 р. функціонували тіж виділи які були заведені у 1907 р.
і головами цих виділів були:

I. 4	Літературно-науковому	д-ій М.М. Аркас / ²
II	■ Артистично-музичному	д-ій В.С. Кузнецов
III	■ Книгарне-книгозбірному	д-ій П.С. Андріященко
IV	■ Господарському 3	д-ій П.В. Дюмін
	■ з	д-ій М.С. Заполенко
	■ з	д-ій А.С. Гена

У доручених цим виділам справах вони керувались складеними Радою ще у 1907 р. наказами.

Степендіатами Товариства за цей академічний 1908/09 рік були учні Технічної школи: К. Христенко і О. Романів і півстепендіатом П. Нетеся.

Радю Товариства у 1908 році послани привітання і листи:

1. 8 Січня, адресу у теї артистці Марії Костянтиновні Заньковецькій з приводу її 25 річного ювілею.
2. 12 Лютого послано прохання Члену Державної Думи Проф. І.В. Луцицькому ^{допомогти} за націоналізацію школи.
3. 13 Березня послано співчуваючу телеграму до Редакції газети "Рада" з приводу смерті Українського громадського діяча Профессора Б.Б. Антоновича.
4. 30 Квітня послано листа Петербургської Української Громаді за те щоб висловлено було перед З'їздом представників від учительської спілки, який відбувався в той час у Петербурзі, бажання і прохання Миколаївської "ПРОСВІТИ" за заведення скрізь на Україні шкіл у яких викладовою мовою булаб рідна Українська.
5. 28 Травня - лист до Пражського всеславянського Студентського З'їзду в привітаннем і проханням підняти питання за те щоб по Українських Університетах було заведено кафедри Українознавства, а скрізь на Україні-школи з Українською викладовою мовою.
6. 1го Липня Миколаївська Громадська Книгозбірна запросила на-

же Товариство прийняти участь у звітах Л.М. Толстого але зогр-
ді відносини до кого з членів комісії до улаштування цього зві-
ту, до нас, Українців, примусили наше Товариство одмовитись від
прийняття участі у ньому через що було послано Л.М. Толстому
телеграму з привітанням від нашого Товариства такого змісту:

"Беликий Учителю і Сонце правди і любові! Українське Товариство
ПРОСИТЬ у Миколаїві, цім хистом, своїх! просить прийняти його
глаголюваннявану в шастийм днєм 80-х рокииам Того, хто уявє
довгий вє свєі отаєв високої праці на користь братів своїх, хто
завсє стояв оборонєм покровиженних і пригноблєних. Образини у
своємум національному почутті! відносили: мислєвою комісією по
визнануванню цього великого вселюдного свєята, ии не мали можлїво:
прийняти участь у прилюдному свєтукуванні, черєзю і шєдємо Вам
наші ширі бажання де на довгі, довгі роки! шастийм життя і шє
своім наддєнимим словом сітї правду, любов і частє серця людєв
і збудувати її у тих, хто не має де. Вога у собі самому.

7. 26 Липня послано співчужаючого листа удіві відомого грона-
ського Українського діяча М.А. Дмитрієва-Ганні Тимохвієвнї з прх-
воду його смерті.

ДІЯЛЬНІСТЬ ВИДІЛІВ ТОВАРИСТВА "ПРОСВІТИ" :

І. ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВИЙ ВІСНИК. За цей рік, продовжував курс по історії України який читав д. М.М. Аркас І-2, лекції як і той рік були дармові і зацікавлення ними помічається значно більше. Бажано б було щоб науково-літературні вечора були краще улаштовані і окрім історії були б і читання в літературі, етнографії, селянського господарства по коопераційним справам і т. ін. бажано було б поміняти число лекторів і референтів.

Д-р Андріященко і Аркасом прочитано де-кільки рефератів на різні теми, означені у реєстрі і крім того завітавши до нас Український письменник Боля, з приводу ювілею М.К. Заньковецьки прочитав лекцію за загальною історією театру і його розвиток до останніх часів з критичним порівнянням вміляння в найкращих виставках європейськими сучасними артистками.

Реферати і лекції читані у Миколаївській "ПРЕСВІТІ" у 1908 р.

1. "Хто ми,? що ми і чого нам треба?"
2. П. І. Нидинський і його твори.
3. М.К. Заньковецька, її життя і артистична діяльність.
4. Українські церковни братства і сучасні "ПРОСВІТИ".
5. Життя і праці Проф. М. Драгоманіва.
6. І.К. Карпенко-Карий, як Український драматург.
7. Богдан Хмельницький, з приводу роковин його смерті.
8. Життя і твори І. Котляревського.
9. За діяльність "ПРОСВІТИ" у 1907 році.

10. Мети "Просвітніх Товариств" на Україні.
11. Задунайська Січ, з приводу першої вистави "Запорожці за Дунаєм" на сцені "ПРОСВІТИ".
12. Чи це-ж прогрес? За сучасні народні школи.
13. 17 Січня.
14. 24 " "
15. 31 " "
16. 7 Лютого.
17. 14 Лютого
18. 21 Лютого
19. 13 Березня
20. 20 Березня
21. 23 Листопаду
22. 30 Листопаду
23. 6 Грудня.
24. 13 Грудня.
25. 20 Грудня
26. 4 Студня
27. історія театру. Український театр. Клеонора Дусе і Марія Заньковецька.
- М. М. Ворон*
- лекції по історії України*

2. АРТИСТИЧНИЙ ВИДИЛ. Як видно з нижче приведенного реєстру п'єс які виконано за цей рік на нашій маленькій сцені, значно поширилася діяльність. Рада вважаючи вистави і літературно-музичні вечора надто корисними для мети Товариства, як збуджуючі самосвідомість у присутніх, як засіб гуртувати співачку-воячку нашим справам і взагалі як один з найголовніших засобів, поки що, нашого матеріального прибутку, не шкодувало на це а ні праці, а ні коштів, так: цей рік у нас були постійні платні режисери і помішник хорового керівника. Діячів значно побільшало і всі вони з любов'ю і енергією працюють на цьому полі. Бувачи і поставлени на нашій сцені друга дія оп. "КАТЕРИНА" М. Аркаса і "ЗАПОРОЖЦІ ЗА ДУНАЕМ" пройшли так гарно, що Радою ухвалено було поставити їх на Великодних Святках у Херсоні, але спроба ця через різні причини од Товариства не залежні матеріального успіху не мала. Звичайно і у цьому виділі треба ще покласти багато праці, щоб поставити цю справу на твердий

грунт, але й те що зроблено цим виділом вимагає висловити йому найщирішу подяку а також солістам, хорові, як жіночому так і чоловічому керівникові його і акомпаніаторам.

У 1908 році,

ЛІТЕРАТУРНО-МУЗИЧНІ ВІСЧОРИ відбулися:

1. 1 Січня.	9. 8 Березня.	17. 3 Травня.	25. 12 Липня
2. 19 Січня.	10. 25 "	18. 10 "	26. 19 "
3. 26 Січня.	11. 29 "	19. 11 "	27. 26 "
4. 2 Лютого.	12. 30 "	20. 17 "	28. 2 Серпня
5. 9 Лютого.	13. 14 Квітня	21. 24 "	29. 9 "
6. 16 Лютого.	14. 15 Квітня	22. 21 Червня	30. 23 "
7. 22 "	15. 19 "	23. 28 "	31. 30 "
8. 23 "	16. 26 "	24. 5 Липня	32. 27 Жовтня.
		25. 12 "	
33. 4 Листопаду.	41. 29 Грудня.		
34. 11 "	42. 6 Студня.		
35. 18 "	43. 13 "		
36. 25 "	44. 26 "		
37. 2 Грудня.	45. 27 "		
38. 8 "	46. 28 "		
39. 15 "	47. 31 "		
40. 22 "			

У ці вечора окрім декламацій і співів, дуєтів, соло, тріо і хору виставлено було:

1. Друга дія оп. "Катерина" М. Аркаса
2. "Запорожці за Дунаєм" оп. на 3 дії Д. Гулака-Артемівського
3. "Вігвам" на 1 дію Негевіча
4. "Муки" жарт на 1 дію Негевіча
5. "Поперед спитайся а потім лайся" Ком. на 1 дію Не-я.
6. "Як вони женихалися" жарт на 1 дію Володського
7. "Панська хворість" жарт на 1 дію Свячиннікова
8. "Серденьку золотому від серденька широго" ж. на 1 дію Яновської
9. "Наталка Полтавка" ком. на 3 дії Котляревського
10. "Сватання" жарт на 1 дію Чехова. пер. Пахаревського
11. "Бедмідь" жарт на 1 дію Дубровського
12. "Ювілей" жарт на 1 дію А. Ісакса пер. Дубровського
13. "Сто тижч" Ком. на 4 дії Карпенка-Карого

14. „Зімовий вечір“ драма на 2 дії Старицького	1
15. „Помирилися“ жарт на 1 дію Кропивницького	1
16. „Лихо од тютюну“ жарт на 1 дію Чехова пер. Пахаревського	1
17. „Буващина“ жарт на 1 дію Белісовського	2
18. „Нахирило“ ком. на 3 дії Грінченка	1
19. „Як ковбаса та чарка“ ком. на 1 дію Старицького	2
20. „Мартин Воруля“ ком. на 5 дії Карпенка-Карого	1
21. „Зоря нового життя“ др. на 4 дії Кащенка	1
22. „Гласний“ жарт на 1 дію Козловського	1
23. „Москаль Чарівник“ жарт на 1 дію Котляревського	1
24. „Розумний і дурень“ ком. на 5 дії Карпенка-Карого	1
25. „Піймав облизня“....жарт на 1 дію Колісниченка	1
26. „Бондарівна“ істор. др. на 4 дії Карпенка-Карого	1
27. „Шельменко Денщик“ ком. на 4 дії Квітки-Основ'яненка	2
28. „Наймика“ др. на 5 дії Карпенка-Карого	1

Всього: 3 оперні речі, 4 драми, 8 комедій і 13 жартів, а разом 29 п'єс. *У цих виставах приділяють участь:*

Вистави	Оперні	Драми	Комедії	Жарти	Всього	Вистави	Оперні	Драми	Комедії	Жарти	Всього
1. Азовський	4	3				22. Іванів			1	2	
2. Андріященко	2	3	20		8	23. Кузнецов І-й			3		
3. Аркас І-й				47		24. Кузнецов 2-й	13	3		10	
4. Аркас 2-й	4	6		14		25. Кремньов	17	6			
5. Блоха	7	3				26. Кремньова	9	2			
6. Бичкова	1					27. Козловський	11				
7. Бінтелер			1			28. Кос	2	2			
8. Веселовська	1					29. Кодацька	2	6			
9. Влодек	2	3		15		30. Колісниченко		2			
10. Гачковський	1					31. Лебідь	7	1	2		
11. Герман			1			32. Ліберман			1		
12. Головченко	7	2				33. Лінько	8	1	1		
13. Голота	1					34. Литвин		1			
14. Грива	17	1				35. Ливадня	21				
15. Дем'яненкова			1			36. Луговський	1				
16. Демченкова	1					37. Личко					
17. Доброштан	1	3				38. Машукова	2				
18. Жук	2	6				39. Морозівна	3				
19. Жмаківна	4					40. Микитченко	6	9			
20. Златопольська	2	2		13		41. Миколаєнко	1				
21. Ігнатенко	1					42. Міллер		1			

43. Михайличенко	2	1			6. Чорнява	1			
44. Максимова		1			70. Чумаченко	1			
45. Марголіна		3			71. Чубиха	3			
46. Нетеса	1				72. Шевченко	2		5	
47. Науменко	11	6			73. Шпаковський	2			
48. Слесенко	2	1			74. Шпаченко	1			
49. Стігренко	14		5		75. Шанько	1			
50. Смельченко	1				76. Шум		2		
51. Приходько	2		3		77. Щербак		1		
52. Приходько	6		3		78. Яворенко				4
53. Пантелієв	3			1	79. Яремченко			2	
54. Романів	3				80. Яровий			1	
55. Ритова	8		1		81. Якубенко			1	
56. Руденкова			2		82. Хори під ору-				
57. Ришквич			3		дою Б.С. Куз-				
58. Сокас	3			9	исцова		6		30
59. Семиков	1				83. Шапчувала Р.Б.Ма-				
60. Терпигора	1				голіна		6		20
61. Удовиченко	5				84. Герман акомп-				
62. Фіркович	1				чувала				5
63. Христенко	1								
64. Харик			9						
65. Хомицька			2						
66. Чалий	11		8						
67. Чала	6								
68. Чапковський	2		2						

3. КНИГАРНЯ І КНИГОЗБІРНЯ за цей рік значно поширила свою діяльність і у книгозбірні побільшало книжок, усі вони у обгортках і чистачів помітно прибуває, хоч наші умови і не сприяють скорому і бажаному розвитку цієї справи, але поки що, треба дякувати і тому що зроблено і що маємо. Продаж книжок проти минулого року значно побільшав, шкода тільки що досі ніяк не можемо через зовсім неважливий від нас умови поставити цю справу так як би б бажалося. На цей рік Книгарню передбачаються такі часописи і журнали: "Літературно-Науковий Вісник", "Рада", "Слово", "Рідний Край", "Свобода" з Америки, та "Громадський Голос" з Галичини.

4. ГОСПОДАРСЬКИЙ ВИДІЛ неухотно працює підтримуючи усе у най-

кращому стані, за цей рік придбано багато потрібних у нашому господарстві річей, а також зроблено, пошито і куповано різні речі потрібні для реквізиту на наших виставах за прокат яких доводилося б було виплачувати далеко більші кошти. Цей виділ у нашому Товаристві стоїть гарно і не потребує ніяких змін окрім де-яких дрібних уваг тако-ж наприклад і виділ з одіж-
^{спроби і застосування} жо дякуючи пильному доглядові ^{Добродія Другова і його дружини} добродія Другова і його дружини ^{спроби і застосування} окремих господарів, поставлений з цього боку бездоганно і за-
 ослугує щирої подяки.

ГРОШОВЕ СПРАВОЗДАННЯ ТОВАРИСТВА ЗА 1908 рік.

ПРИБУТКИ

Залишок на 1 Січня 1908 р. 26Ір. 44к.
 Прибуток од вечорів 2360 р. 93.
 Подарунків 399р. 60к.
 Членської вкладки 20Ір. -
 Повернутих д. Маковсь -
 - ким 20р. -
 Відсотків од продаж ку-
 старних виробів 26р. 35к.
 А усього 3269р. 32 к.

ТРАТИ:

За помешкання 500 руб.-
^{Паливо} За телефон і воду за 1907р. 97р. 27к.
 За електричне світло 168 р. 50к.
 За газ і свічки 25р. 79к.
 С-торожеві жалування 180 р. -
 Писареві 60р. -
 Книгареві 20р.
 Стендиді 130 р.
 Книгозбірні ^{на часописи} 30 р. -
 На часописи 40р.-
 На канцелярські речі 49р. 63к.

На інвентарь 122р. 88к.
 На вистави і літературно-
 музичні вечора 1445р. 67к.
 Несподіваних трат 48 р. 42к.
 На театральну бібліотеку 13р. 55к.
 А усього 293Ір. 71 коп.

Залишок на 1 Січня
 1909 року 337р. 61 коп.

При цьому докладається справозданне книгарне-книж-
 виділу стверджене підписами Ради.

14 Квітня 1909 року. -

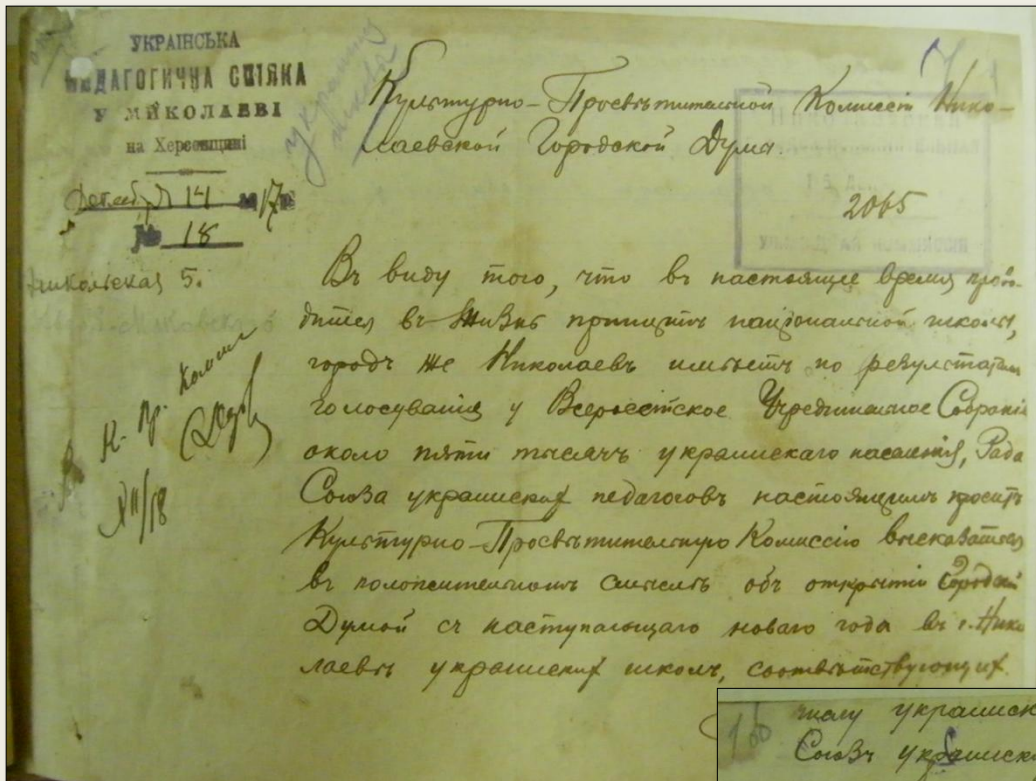
Бикон Об. Голови Рад и

Члени Ради

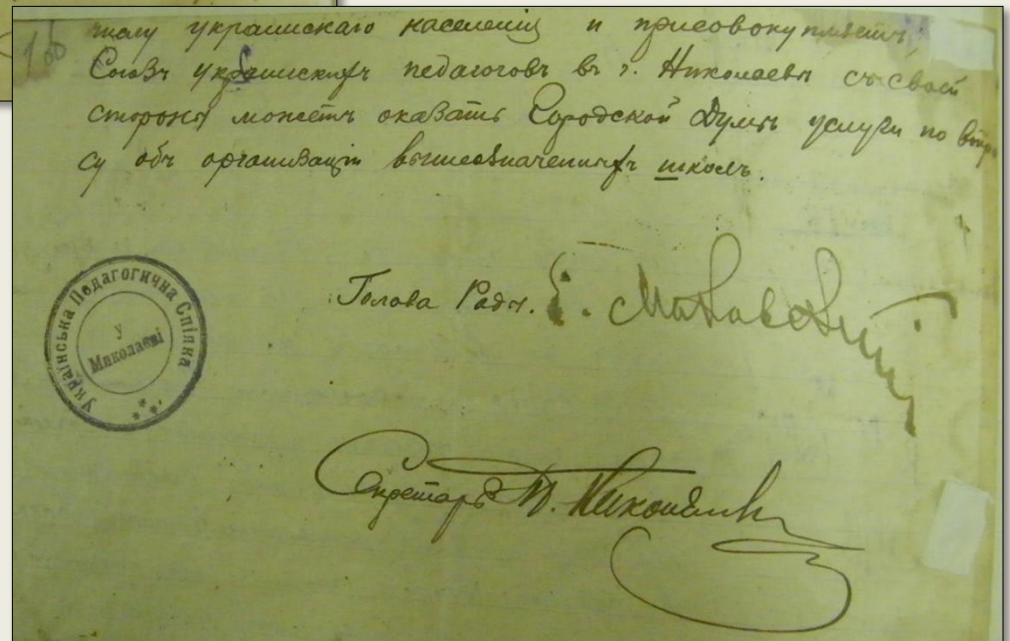
Скарбник

Писарь Ради

Члени Ревізійної Комісії

Лист Української педагогічної спілки
м. Миколаїв до Миколаївської
міської думи з проханням про
відкриття україномовних шкіл
для українського населення міста
з нового навчального року,
14 грудня 1917 р., оригінал,
ф. 216, оп. 1, спр. 4006, арк. 1.

Оголошення
Української педагогічної спілки
про відкриття курсів
української мови для
службовців державних установ
м. Миколаїв
з 21 травня 1918 року
у зв'язку з переведенням
діловодства на українську мову,
травень 1918 р., оригінал,
ф. 216, оп. 1, спр. 4006, арк. 32.

Українській Педагогическій Союз
Ввиду перехода ділопроизводства во всіх правительственных уч-
реждениях на Украинскій язык и распоряженія высшей власти соглас-
ному которому служащіе и чиновники всіх вѣдомств обязаны знать госу-
дарственный язык каковым является Украинскій. Украинскій Педагоги-
ческий Союз идя на встрѣчу запросам государственнаго строительства
открывает 21-го мая сего 1918 г. въ зданіи желез. станц. Зинковск.
курсы Украинскаго языка и украиноведенія. Курсы будут состоять из
двух групп: 1) уроженцы Украины умѣющіе говорить по украински и
2) лица совершенно незнакомые съ украинской рѣчью. Для 1-ой группы
курс 2-х мѣсячный и для 2-ой группы 3 х мѣсячный, плата за слуша-
ніе 20 руб. в мѣсяць с человѣка. Окончившим успѣшно курсы будет
выдано свидѣтельство о знаніи ими государственнаго языка и знаком-
ства с терминологіей ділопроизводства.
Коллективная запись на курсы и подробности о них у Предсѣдателя
Украинскаго Педагогическаго Союза Е. М. Маковского. Никольская
д. № 5. ежедневно от 3 до 5 ч. пополудни.

УКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО

„ПРОСВІТА“

У МИКОЛАЇВІ

м. Миколаїв 25 лютого 1918 р.

№ 4

г. МИКОЛАЙ Херс. губ.

В Культурно-просвітну
Комісію при Миколаївській
Думі

Комісія по влаштуванню

дня пам'яті українського
поета Тараса Григоровича Шевченка
при Тов. „Просвіта“ звертає увагу
Культурно-просвітної Комісії на те,
що дні 25го і 26го лютого є дні
народження і смерті великого поета
України і пропонує оповістити
про це усі педагогічні ради місцевих
шкіл для улаштування в один з цих
днів урочистого свята імени
Тараса Григоровича Шевченка
для учнів.

Голова Микола Савуш

Писар Іван Савуш

Лист Українського товариства
«Просвіта» у Миколаєві
до культурно-освітньої комісії
при Миколаївській міській думі
із оповіщенням педагогічних рад
місцевих шкіл про вшанування
25 та 26 лютого 1918 року
пам'яті Т.Г. Шевченка
та з пропозицією
влаштувати свято ім. Т.Г. Шевченка,
лютий 1918 р., оригінал,
ф. 216, оп. 1, спр. 4006, арк. 17.

Телеграмма.

Телеграфъ.

Въ

*Комиссару
городу*

Изъ Киева № 5573А 311 5/5 17 15

Принята 5 5 3
то 191 г.

ОДС № В/1

Лавре Нюк

Разр. Опись словъ.
м.
с.
ш.

Служебная

Изъ № 6 53 / А №

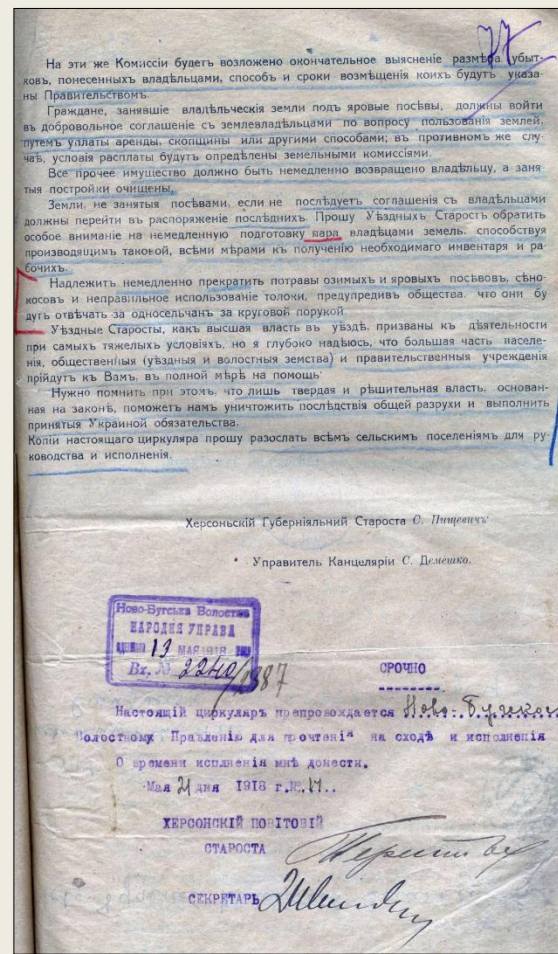
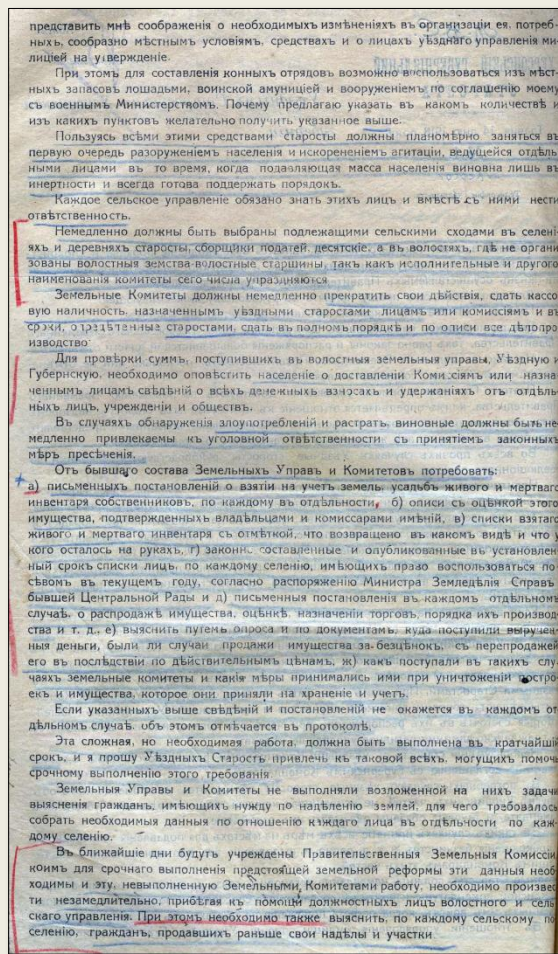
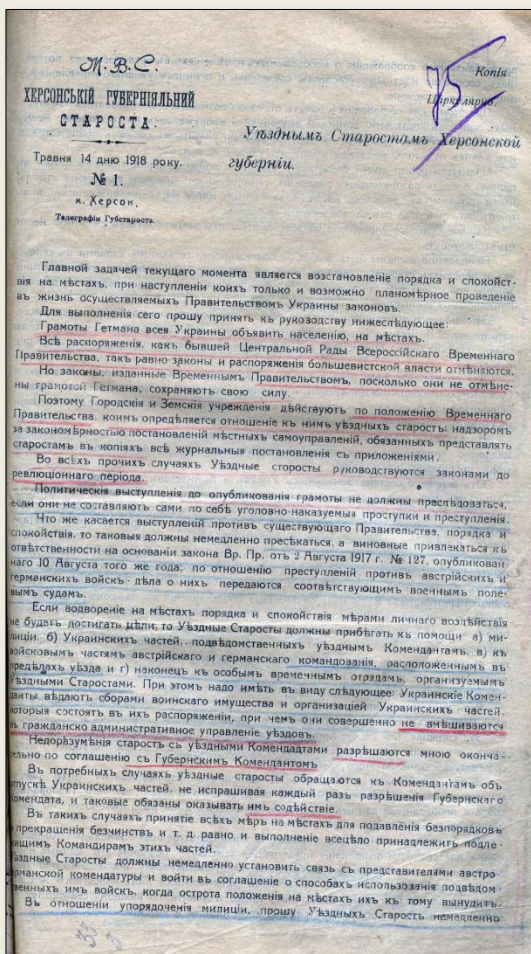
Разр.	Слитъ словъ.	Писана.
Принята	то 191 г.	
Опись	№ 33	
Принята		

Служебная опись.

эту власт не для своей выгоды беру я на себя тяготы временной вла-
сти однако вы сами хороша знаете что анархія въездъ стала
господствовать и что только на вас хлѣборобы и на здравомыслищія сл-
дси мы будем опираться точка п прому Бога чтобы он дал нам
силу и крѣпост спасти украину точка затѣм хлѣборобы поднимают
на руки мало избраннаго гетмана и громкая слава раздается
в залѣ продолженіе слѣдует

КИЕВ вслѣдствіи закрытія телеграфа агенство было вынужденно
приостановит на нѣсколько дней свою работу точка вкратцѣ передаем
обзор событий за послѣдніе дни точка 29 Апрѣля помѣщеніи
цирка состоялся многолюдный съезд делегатов хлѣборобов
землевладѣльцевъ представлявших собою 7 до 8 миллионнов крестян
собственников девяти губерній украины съезд прошел приподнятом
настроении по выборѣ призіудима выступили докладчики Дусан
Рейхерт и Кистяковский а также представители съ мѣст Николаенко
Полтавской Кучьма Херсонской Пркопенко Черниговской Шохотька
Полтавской Сумицов Харковской Кузмин Курской Коваленко Кременчуга
скаго уѣзда докладчики критиковали политику центральной рады
и неподнаго министерства а главное земельный закон который
внес въ деревнѣ столько разрухи и анархію точка Власт должна быт
твердая и сильная все распоряженія правительства должны отвѣчат
интересам народа ибо въ противном случаѣ народ будет недоволен
точка а все нужно дѣлат для народа и когда он будет видѣт что
правительство будет все дѣлат его интересах он охотно отдаст
все свои силы на благо государства точка Юрченко из Полтавской
губернии говорит что власт должна быт диктаторская должна
быт объединена въ одном лицѣ въ залѣ раздаются возгласы гетмана
гетмана Скоропатекаго которые переходят в авасию входит
Скоропатскій и обращается къ собранію со слѣдующей речью
господа благодарю вас за то что вы мнѣ передаете

Телеграма комиссару м. Миколаїв
від 5 травня 1918 року
з повідомленням про відкриття
29 квітня 1918 року у Києві з'їзду
хліборобів і проголошення
Павла Скоропадського
Гетьманом України, оригінал,
ф. Р-5547, оп. 1, спр. 3, арк. 1, 2.

Обіжник Херсонського губерніяльного старости від 14 травня 1918 р. повітовим старостам Херсонської губернії про необхідність планомірного проведення в життя законів урядом Гетьмана Павла Скоропадського, оригінал, ф. 217, оп. 1, спр. 28, арк. 75, 76, 77.

ПАНУ КОМІСАРОВІ

185
у справах Шкільної й Позашкільної Освіти м. Миколаїва та Херсонського повіту.

ПОВІДОМЛЕННЯ.

Миколаївське Українське Т-во "ПРОСВІТА" обговоривши справу в за-
казі Ради від 15-го липня 1918 року про Миколаївський Учителський
Інститут з приводу українізації шкіл постановило:

Позаяк Учителський Інститут м. Миколаїва обслуговує потреби не
лише Миколаїва, а майже всю південну Україну, де населення в переважно-
українське, бо винос 80 відсотків відносно великоросів до загаль-
ності 65 - 70 відсотків.

Учителський Інститут готує вчителів вищих початкових шкіл са-
мостійним нашому народові, як по своїм засобам, програму так і
методи.

Учителський Інститут складається в більшості з учнів українців
і складає торік по-над 65 відсотків всіх учнів, не дивлячись на
те, що в цьому році були учні з Росії, які в цьому році будуть приймати по-
каз Міністерства Освіти, в другу чергу на вільні місця, як
в Росії.

Іні які скінчили в цьому році Інститут примушені бути в цьому ро-
ці на Українські Курси улаштовані Міністерством Освіти, бо
в житті їм треба читати лекції на Українській мові і відпо-
відати на всі складні запитання своїм учням по предметам Україно-
знавства.

Виходячи з таких засад Українське Т-во "ПРОСВІТА" вбачає в цьо-
му ненормальності:

1. Миколаївському Учителському Інституту в угоді незначний
такі всі предмети провадяться на російській мові і тим самим
не дає права української мови ставлячи її на другорядне місце
в педагогічній Інституті провадиться навчання не педагогічно, бо
на чужій мові і не являється національною шко-
лою повинна бути в) Образом громадян українців, що виборюють

самостійну Українську Державу, але не мають національної шко-
ли. Інститут витрачаються громадські гроші, а він не дає грома-
дське тж народних учителів, які необхідні до самої доступної
школи вищої початкової школи на його рідній мові.
Іні скінчивши таку школу потребують ще курсів, аби могли слу-
жити народові.
Щоб уникнути цих ненормальностей Українське Т-во "ПРОСВІТА" ух-
ва домогаться від Української Державної власті, аби Миколаївсь-
кий Учителський Інститут було негайно з цього 1918 -19 року шкіль-
но українізовано щоб він як з боку зовнішнього внутрішнього був
українським тоб-то щоб всі предмети викладались на українській мо-
ві вимагало педагогіка а також замість історії географії та пись-
менства Росії були історія, географія та письменство України, а ро-
сійська мова та письменство викладалось, як окремий предмет все ж
не торкається Росії як історія, географія та інше входило в
курс загальноосвітніх наук".
Підписом згідно Голова Т-ва Микола Запорожський
Іні Т-ва "Прогрес"

У. Д.
МІНІСТЕРСТВО
НАРОДНОЇ ОСВІТИ
— І —
Мистецтва
—
ДЕПАРТАМЕНТ
НИЖЧОЇ ОСВІТИ.

ВІДДІЛ НИЖЧОЇ ШКОЛИ.

Серпня 29 дня 1918 р.

№ 1934 / 16884.

Обіжник.

Міністерство пропонує з цього 1918/19 шкільного року завести в нижчих початкових школах, в котрих навчання ведеться неукраїнською мовою:

1) навчання української мови в 2, 3 і 4 групах, призначивши для кожної групи по 4 тижневих години, по такому програму:

II група—4 години.

а) читання букваря та першої по букварі книжки—матеріал переважно народній.

Мета: розвиток техніки та свідомости читання.

б) бесіди на теми з життя, що оточує дитину, бесіди по картинкам та перекази читаного, з допомогою питань учителя, коли це буває потрібно.

Вивчення пісень, приказок, віршів і т. инш.

в) списування з книги, або з окремого пристосованого для цього підручника, відповіді на окремі питання.

Письмо по питанням на теми життя, що оточує дитину, та по картинках. Бажаємо, щоб діти малювали, при всяких випадках, при читанню, при писанню, при бесідах.

III група—4 години.

а) б) в) Те саме, що і в першому році навчання, з більш складним матеріалом, по змозі поширивши роботу учня. Вивчення пісень, приказок, віршів і т. инш. Крім того, треба ввести роботи по поширенню запасу слів та уміння строїти фразу, що має підготувати матеріал для практично-граматичних висновків в старших класах. Перші спроби складання віршів, елементарних устних і письмених творів. Вправи правописні, як от: списування з дошки та книги, вільна диктовка та инше.

IV група—4 години.

Читання та перекази матеріалу літературно-художнього, переважно оповідань. Вивчення байок, віршів та инше. Бесіди з більш складним змістом. Складання вільних творів, устних та письмених, на легенькі теми з життя, що оточує дитину, та по художніх картинках.

Примітка: Коли школа в складі 3 груп, то навчання починається з тієї ж групи, але число тижневих годин збільшити до 5.

Відомости про букварі і читанки див. „Прспект“ підручників, які є на ринку, або мають вийти на початку цього шкільного року (розіслано до кожної Земської і Мійської Управи і до Комісарів).

Для письмених вправ дітям можна рекомендувати на цей рік „Українська грамика. Основи українського правопису, ч. I і II, Огієнка“.

2) Краєзнавство (родиновіддінє) в 3 групі і ознайомлення в загальних рисах з географією України в 4 групі, призначивши для цього по 3 тижневих години для кожної групи.

Примітка: Навчання ведеться без підручника, все на спробах (опитах), спостереженнях, самостійних працях учнів і на екскурсіях під проводом учителя.

Учитель може на сей час для орієнтування використовувати такі підручники: а) Русова-Початкова географія, б) Рудницький-Початкова географія, в) Хомик-Ілюстрована коротка географія України, I і II ч.

3) Знайомство з історією України в 3-й і 4 групах (по 2 тижневих години для кожної групи).

В 3-й групі—починати треба з краєзнавства, потім перейти до викладу загальної історії України, почавши про славян та їх побут, віру і т. инш., закінчити занепадом Київської Держави.

В 4-й групі,—почавши викладом про Галицько-Волинську Державу, продовжити курс історії до останніх днів.

Примітка: Навчання ведеться широким користуванням екскурсіям і читанням з чарівним листарем, картинками.

Для школярів можна користуватись на цей рік підручником „Коваленко-Грицько. Оповідання з української історії для початкової школи. ВИД СІЯЧ“.

Міністр Народної Освіти та Мистецтва М. Василенко.

Діректор Департаменту А. Лещенко.

Обіжник департаменту нижчої освіти
Міністерства народної освіти і мистецтва
від 29 серпня 1918 року з пропозицією
запровадити викладання усіх дисциплін
у нижчих початкових школах
українською мовою у 1918-1919 навчальному році,
оригінал, ф. Р-5547, оп. 1, спр. 5, арк. 2, 23в.